

Soru-Cevap

Nikâh Akdindeki İcab ve Kabul de Lafızlardan Birinin Mazi (Geçmiş Sigasında) Diğerinin de Müstakbel (Gelecek Sigasında) Olması Caizdir

Asil Mahmud Ebu el-Hayr'a

Soru:

Esselamu Aleykum...

Sizden İctimai Nizam Kitabı'ndaki bir bölümü açıklamanızı istiyorum... O bölüm şudur; evlilik akdindeki icab ve kabul de lafızlardan birinin mazi (geçmiş sigasında) diğerinin de müstakbel (gelecek sigasında) olması caizdir...

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Birincisi: Siz sorunuzda İslam'da İctimai Nizam Kitabı'nın “141.” sayfasında geçenlere atıfta bulunuyorsunuz:

(Evlilik, şerî olarak icab ve kabul ile gerçekleşir. İcab, akit yapan iki kişinin birinden ilk olarak sadır olan sözdür. Kabul ise akdi yapan diğer kimseden ikinci olarak sadır olan sözdür. Mesela, kız erkeğe, “ben kendimi sana eş olarak verdim”, erkek de “ben de kabul ettim” demesi gibi. Ya da bunun tam tersinin olması gibi. İcab ve kabul direkt olarak evlenenlerin her ikisi tarafından olabileceği gibi, onların vekilleri tarafından olması veya biriyle diğerinin vekili arasında da gerçekleşebilir. İcabta evlenme ve nikâhlama lafızlarının olması şarttır. Bu ifadenin kabulde yer alması şart değildir. Bilakis şart olan bu icaba diğerinin razı olmasıdır. Evlenmeyi kabul ve razı olduğunu ifade eden herhangi bir lafız, bunu ifade eder. **Ancak, icab ve kabulün, seni zevceliğe aldım ve kabul ettim gibi mazi bir lafızla veya o ikisinden birinin mazi lafızla ve diğerinin de müstakbel bir lafızla olması kaçınılmazdır. Çünkü evlilik, bir akittir. Dolayısıyla onda kesinlik ifade eden bir lafzın -ki o mazidir- kullanılması kaçınılmazdır...**)
Bitti.

İkincisi: Cevabın açıklığa kavuşması için aşağıdaki hususları aktarıyorum:

1- İslam'da akitlerde, icab ve kabul lafızlarının akit yapan her iki taraf nezdinde kesinlik ve katiyet ifade etmesi gerekir:

- Bunu ifade eden lafızlar, mazi sigasında olmalıdır. Zira falan kişi kalktı dediğinizde, o zaman kalkma olayı meydana gelmiştir ve kesindir...

- Muzari sigasına gelince; bir şeyin tamamen meydana geldiğini ifade etmez. Bilakis hali hazırda veya gelecekte olmaya başlayacağını ifade eder. Çünkü muzari sigası, hal ve istikbali ifade eder. Zira falan kişi, kalkıyor dediğinizde, o zaman kalkma olayı tamamen gerçekleşmemiş olup ya ayağa kalkmaya başlamıştır ya da henüz başlamamıştır. Ya da ya kalkmaya motive olmuştur ya da henüz kalkmamıştır demektir...

- Emir sigasına gelince; bu, müstakbele (geleceğe) dahil olmaktadır. Zira ey falan kişi ayağa kalk dediğinizde, o kişinin henüz kalkmadığı açıktır. Bu nedenle lügat ehli emir hakkında şöyle derler; “istikbal için hazırlanmaktadır” ve bu siga ve onun delaleti, lügat kitaplarında sabit olmuştur...

Üstad Abdulkerim el-Hudayr'ın, sahibi İbn Âcurrûm, Muhammed es-Sanhâci, Ebu Abdullah (Ö: H. 723) olan el-Âcurrûmiye'nin şerhinde şöyle geçmektedir. **Zira metinde şöyle geçmektedir:** (Söz şudur: Bir durum ifade eden mürekkeb (birleşik) lafızdır ve üç kısmı vardır: Bir anlam için gelen isim, fiil ve harftir.) **Sonra şerhte şöyle geçmektedir:** “İsim, zamana bağlı olmaksızın bir anlama delalet eden kelimedir. Fiil, zamana bağlı olarak bir anlama

ve olaya delalet eden kelimedir. Eğer zaman mazi ise o, mazi olur. Eğer hali hazırda veya istikbalde olursa o, muzari olur. Yok eğer istikbal (gelecek) için hazırlanıyorsa o, emir olur. Harf ise, tek başına anlamı olmayan şeydir...”)

Üçüncüsü: Az önce zikredilen fillerin sigasının delaletine ve bunun, özellikle evlilik akitleri olmak üzere -ki bu sorunun konusudur- akitlerde uygulanmasına göre aşağıdaki durum ortaya çıkmaktadır:

1- İslam'da akitler, her iki akit tarafı için kesinlik ve katiyet olmasını gerektirir ki bu da söylediğimiz gibi mazi fiilde mevcuttur. O zaman evlilik, mazi lafzın (kullanıldığı) icab ve kabul ile gerçekleşir. Aynen babanın, “kızımı seninle evlendirdim” ve kocanın da “onunla evlenmeyi kabul ettim” demesi gibi... Böylece evlilik akdi gerçekleşmiş olur.

2- Evlilik, sin (السين) veya sevfe (سوف) ile birleşik olarak muzari lafzın (kullanıldığı) icab ve kabul ile gerçekleşmez. Çünkü söylediğimiz gibi bu durumda muzarinin delaleti, “şimdi değil, aksine müstakbeldeki bir vaade benzemektedir.” Dolayısıyla kesinlik ve katiyete ifade etmez. Dolayısıyla da bu durumda evlilik akdi gerçekleşmez... Şayet baba “kızımı seninle evlendireceğim” der adam da “onunla evleneceğim” derse, bu şekilde evlilik akdi gerçekleşmez.

3- Şayet icab ve kabul sin ve sevfe'den soyutlanmış muzari bir lafızla veya emir lafzıyla olursa... Buna binaen bahsettiğimiz şekilde muzari “hal ve istikbal” için kullanılır. Aynı şekilde emir de “istikbale (geleceğe) hazırlık” için kullanılır. Çünkü müstakbelin delaleti, kesinlik ve katiyet ifade etmez. Bilakis konunun gelecekte tamamlanması için bir vaade benzemektedir. Dolayısıyla müstakbel sigasıyla, evlilik gibi kesin ve kati akitler gerçekleşmez. Binaenaleyh muzari ve emir (lafzı), mevcut hale yönlendiren ve akdin gelecekte tamamlanma ihtimalini uzaklaştıran, bilakis mevcut halin olduğu bir karineye muhtaçtır. Bu karine de, şu iki lafızdan biri için olmalıdır: Mazi lafızla (icab ve kabul). Örneğin:

a- Velinin evlilik için “kızımı seninle evlendirmek için geldim” demesi ve kocanın da “onunla evlenmeyi” kabul ettim şeklinde cevap vermesi. Dolayısıyla icabın muzari (fiil) ile olmasıyla evlilik gerçekleşir. Daha önce açıkladığımız gibi muzari, mevcut halin (şimdiki zaman) ve müstakbelin (gelecek zamanın) anlamlarındandır... Ancak kabul, mazi (fiil) ile olmalıdır. Zira burada anlam, akdin gelecekte bir vaat olarak değil mevcut halde tamamlanmasıyla sınırlandırılmaktadır.

b- Ya da velinin evlilik için; kızıyla evlen demesi ve kocanın da onunla evlenmeyi kabul ettim şeklinde söylemesi... Dolayısıyla icabın emir (fiili) ile olmasıyla evlilik gerçekleşir. Daha önce açıkladığımız gibi emir (fiilini), lügat ehli “gelecek için hazırlık” olarak adlandırmaktadır... Ancak kabul mazi (fiil) olmalıdır. Zira anlam, akdin gelecekte bir vaat olarak değil mevcut halde tamamlanmasıyla sınırlandırılmaktadır.

Dördüncüsü: İçtimai Nizam'da geçen hususun anlamı işte budur: (Ancak, icab ve kabulün, seni zevceliğe aldım ve kabul ettim gibi mazi bir lafızla veya **o ikisinden birinin mazi lafızla ve diğerinin de müstakbel bir lafızla** olması kaçınılmazdır. Çünkü evlilik, bir akittir. Dolayısıyla onda kesinlik ifade eden bir lafzın -ki o mazidir- kullanılması kaçınılmazdır.) Yani icab ve kabulden her biri mazi olmaz ve ikisinden birinde muzari ve emir (fiili) olursa, ikincisinin mazi olması gerekir. Çünkü evlilik, bir akittir. Dolayısıyla onda kesinlik ifade eden bir lafzın -ki o mazidir- kullanılması kaçınılmazdır.

Umarım bu kadar yeterli olmuştur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Beşincisi: Daha fazla fayda sağlaması için bazı fakihler nezdinde bu konu hakkında geçenlerin bir kısmını zikredeceğim:

1- Hanefi fıkhından sahibi el-Fergâni Ebu'l Hasan Burhânüddîn olan El Hidaye Şerhu Bidayetül Mübtedi'nin, (185. sayfasının) nikah bölümünde şöyle geçmektedir:

[Dedi ki: Nikah, maziyi ifade eden lafızların kullanıldığı icab ve kabul ile gerçekleşir... **Biri mazi diğeri de müstakbel ifade eden lafızlarla da gerçekleşir. Örneğin, (birinin) benimle evlen demesi, (diğerinin de) seninle evlendim demesi gibi...**]

2- Şafii fıkhında el-Hâvî el-Kebîr'in (9/162)'de -ki bu, sahibi Maverdi olarak meşhur olmuş Ebu'l Hasan Ali'nin (Ö: H. 450) olduğu Şerh Muhtasar el-Mezeni'dir- icab ve kabulde müstakbel (gelecek fiilinin) kullanılmasıyla nikah akdinin gerçekleşmediği hakkında şöyle geçmektedir:

[Bölüm: **Nikah akdinin müstakbel lafızla olmasına gelince; örneğin: Velinin kızımı senle evlendiriyorum demesi, kocanın da onunla evleniyorum şeklinde söylemesi gibi.**

Dolayısıyla ne velinin ne de kocanın sözüyle akit sahih olmaz. Çünkü onlardan her birinin sözü, akit için değil, akit için bir vaattir... Şayet koca önce başlasa ve veliye şöyle dese: Senin kızınla evleniyorum. Veli de şöyle söylese: Onu evlendiriyorum. O ikisinden birinin sözüyle akit sahih olmaz. Çünkü onlardan her birinin sözü, akit için değil, akit için bir vaattir...]

3- Müellifi Ebu Zekeriyya Muhyiddin Yahya İbn Şeref en-Nevevi (Ö: H. 676) olan fıkhıta Minhâc'ü't Tâlibîn ve Umdet'ül Müftîn'in (205. sayfasında) şöyle geçmektedir:

(Nikah, senle evlendirdim veya senle nikahladım şeklindeki icab ve kocanın da evlendim veya nikahladım ya da onun nikahını veya evliliğini kabul ettim sözüyle sahih olur. Kocanın lafzının velinin lafzının önüne geçmesi sahihtir. Ancak evlilik veya nikah lafzı olmadıkça sahih olmaz... Şayet benimle evlen der ve diğeri de senle evlendim derse veya veli onunla evlen der ve diğeri de evlendim derse sahih olur.) Bitti.

Birtakım yaklaşımların bazı şerhlerini aktaracağım:

a- Müellifi Şemsüddin Muhammed el-Hatib eş-Şirbînî eş-Şafii (Ö: H. 977) olan Muğnî el-Muhtac İlä Marifeti Elfâz'ın (12/99)'da şöyle geçmektedir:

[(Şayet) nişanlı olan erkek veliye beni kızınla (evlendir) der, veli de ona (senle evlendirdim) derse (veya veli) nişanlı olan erkeğe (onunla evlen) yani kızımınla evlen der, nişanlı olan erkek de (onunla evlendim) derse, iki durumda da nikah (sahihtir)]

b- Müellifi Şemseddin İbn Hamza Şehâbeddin er-Remlî (Ö: H. 1004) olan Nihayetü'l Muhtac İla Şerhi'l-Minhac'ın (6/213)'de şöyle geçmektedir:

[(Şayet) koca veliye (beni kızınla evlendir der, veli de kızımı senle sonuna kadar evlendirdim derse) (veya) (veli) kocaya (onunla evlen) yani kızımınla evlen der, koca da onunla sonuna kadar (evlendim) (derse), davet için rızaya delalet eden bir kesinlik zikredilmesinden dolayı her iki durumda da nikah sahihtir.]

4- Mevsûatü'l Fıkhiyye el-Kuveytiyye'de şöyle geçmektedir (41/238):

(Siganın zamana yönelik delaleti ve onun akitteki etkisi:

- Fakihler, nikahın mazi sigasıyla olan icab ve kabul ile gerçekleşeceği görüşünü benimsemişlerdir. Aynen velinin kocaya, kızımı senle evlendirdim veya sana nikahladım demesi, kocanın da onun nikahını kabul ettim demesi gibi...

Nikah, icabın emir sigasıyla olmasıyla da gerçekleşir. Aynen velinin kocaya, kızımınla evlen demesi, kocanın da onunla evlendim demesi gibi. (Nihayetü'l Muhtac)

5- Zuhayli'nin el-Fıkhu'l İslami ve Edilletuhu'da şöyle geçmektedir (9/6528):

(Sonuç olarak: Evlilik ve nikah maddesinden biri de, Şafii nezdinde nikahın sadece mazi sigasıyla gerçekleşmesi ve Maliki ve Hanefi nezdinde de şayet halin karinesi ve delaleti, vaat için değil de icab için olduğunu gösteriyorsa mazi, muzari ve emir (fiiliyle) gerçekleşmesidir.

Hanbeli dışında cumhurun nezdinde icabın kabulün önüne geçmesi şart değil, bilakis menduptur. Velinin onu senle evlendirdim veya nikahladım demesi gibi. Hanbeli şöyle dedi: Şayet kabul icabın önüne geçerse sahih olmaz. İster bu evlendim şeklinde mazi lafızla olsun isterse beni evlendir şeklinde talep lafzıyla olsun fark etmez.)

Geçen hususları, Allah'ın izniyle daha faydalı olması için zikrettim.

**Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta**

**H. 06 Saferu'l Hayr 1440
M. 15/10/2018**

Cevaba, Emir'in aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/3909/>